

Пархоменко Дмитро В'ячеславович

Студент філософського факультету ОП “Політологія”

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

<https://orcid.org/0009-0004-3451-1519>

e-mail: dmitrijparkhomenko21@knu.ua

Малкіна Ганна Миколаївна

Доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-2307-4702>

e-mail: g.m.malkina@knu.ua

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В УКРАЇНІ: МІЖ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЄЮ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙНОЮ СТІЙКІСТЮ ДЕМОКРАТІЇ

Резюме

У статті досліджується феномен політичного лідерства в Україні крізь призму взаємодії індивідуального впливу політичних акторів та інституційних механізмів функціонування демократичної політичної системи. На основі класичних і сучасних теоретичних підходів до вивчення політичного лідерства обґрунтовується необхідність комплексного аналізу лідерства як явища, що формується одночасно під впливом особистісних характеристик політичних діячів, інституційних обмежень та соціально-політичного середовища.

Показано, що розвиток політичного лідерства в незалежній Україні відбувався в умовах трансформації пострадянської політичної системи, становлення демократичних інститутів та формування нової політичної еліти. Встановлено, що особливістю українського політичного процесу стало поєднання інституційного розвитку із високим рівнем персоналізації політики, коли політична конкуренція значною мірою концентрувалася навколо окремих політичних лідерів, а не навколо стабільних партійних структур чи програмних платформ.

Особливу увагу приділено впливу ключових політичних трансформацій сучасної України на еволюцію моделей політичного лідерства. Проаналізовано роль політичних лідерів під час Помаранчевої революції, Революції Гідності та російсько-української війни. Доведено, що кризові періоди сприяли посиленню суспільного запиту на персоніфіковане політичне лідерство, здатне забезпечувати мобілізацію суспільства та прийняття стратегічних рішень в умовах високої невизначеності.

Окремо розглянуто вплив процесів медіатизації політики та розвитку цифрових комунікацій на трансформацію механізмів політичного представництва. Обґрунтовано, що сучасні комунікаційні технології сприяють подальшій персоналізації політичного процесу, посилюючи роль політичного лідера як центрального суб'єкта політичної комунікації.

Зроблено висновок, що ефективність політичного лідерства в демократичних умовах визначається не лише особистими якостями політичного лідера, але й рівнем розвитку політичних інститутів, спроможністю громадянського суспільства та здатністю держави підтримувати баланс між персональним політичним впливом і механізмами демократичної підзвітності

Ключові слова: політичне лідерство; персоналізація політики; політичні інститути; демократія; політична система України; громадянське суспільство; політична комунікація.

Вступ

Політичне лідерство традиційно належить до числа центральних категорій політичної науки, оскільки через діяльність політичних лідерів здійснюється формування стратегічних напрямів розвитку держави, реалізація владних повноважень та забезпечення взаємодії між політичними інститутами й суспільством. У сучасних демократичних системах політичне лідерство виступає не лише механізмом політичного представництва, але й важливим чинником політичної стабільності, легітимації влади та суспільної мобілізації.

Особливого значення дослідження політичного лідерства набуває в умовах суспільних трансформацій, коли політичні інститути перебувають у стані становлення або реформування. Саме за таких умов індивідуальний вплив політичних лідерів може істотно прискорювати або, навпаки, ускладнювати процеси демократичного розвитку. У випадку України ця проблема має особливу актуальність, оскільки становлення політичного лідерства відбувалося паралельно з процесами державотворення, демократичного транзиту та формування національної політичної еліти.

Попри значну кількість досліджень політичного лідерства, у сучасній політичній науці зберігається дискусія щодо співвідношення

індивідуального політичного впливу та інституційних механізмів функціонування політичних систем. Значна частина досліджень концентрується або на особистісних характеристиках політичних лідерів, або на функціонуванні політичних інститутів. Водночас взаємодія процесів персоналізації політики та інституціоналізації влади в умовах демократичного розвитку потребує додаткового теоретичного осмислення.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах російсько-української війни, яка суттєво змінила характер політичного лідерства та актуалізувала питання співвідношення ефективного управління, суспільної мобілізації та демократичної підзвітності влади.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку політичного лідерства в Україні крізь призму взаємодії процесів персоналізації політики та інституційного розвитку демократичної політичної системи.

Методи дослідження

У статті використано комплекс взаємодоповнювальних методів політичної науки, що дозволяють дослідити політичне лідерство як багатовимірний феномен, сформований під впливом як індивідуальних характеристик політичних акторів, так і інституційного середовища їхньої діяльності.

Теоретико-концептуальний аналіз застосовується для уточнення змісту понять «політичне лідерство», «персоналізація політики», «політичні інститути» та «демократична підзвітність» на основі класичних і сучасних наукових підходів. Це дозволяє визначити основні теоретичні моделі політичного лідерства та виявити особливості їхнього застосування до українського політичного процесу.

Системний підхід використовується для розгляду політичного лідерства як складової політичної системи, що функціонує у взаємозв'язку з іншими політичними інститутами. У межах цього підходу політичне лідерство аналізується не лише як результат діяльності окремих політичних діячів, а й як елемент ширшої інституційної конфігурації, що включає державні органи, політичні партії, виборчі механізми та громадянське суспільство.

Інституціональний підхід дозволяє дослідити вплив політичних інститутів на формування моделей політичного лідерства та визначити, яким чином особливості інституційного дизайну політичної системи впливають на характер взаємодії між політичними лідерами та суспільством. Особлива увага приділяється інститутам президентства, парламенту, політичних партій та виборчої системи як основним механізмам формування політичного лідерства в Україні.

Для аналізу трансформації політичного лідерства в історичній перспективі використано історико-політичний метод, що дозволяє простежити

еволюцію моделей політичного лідерства від початку української незалежності до сучасного етапу розвитку держави. У межах цього підходу особлива увага приділяється впливу ключових політичних подій на трансформацію ролі політичних лідерів у політичному процесі.

Додатково використано елементи якісного кейс-аналізу. Як емпіричну основу дослідження залучено політичні практики українських політичних лідерів різних періодів незалежності, а також приклади функціонування політичного лідерства під час Помаранчевої революції, Революції Гідності та російсько-української війни. Це дозволяє поєднати теоретичний аналіз із вивченням конкретних політичних процесів і механізмів реалізації політичного впливу.

Результати дослідження

Політичне лідерство належить до числа найбільш складних і багатовимірних феноменів політичної науки. Його дослідження охоплює широкий спектр теоретичних підходів, які по-різному інтерпретують природу політичної влади, джерела політичного впливу та механізми взаємодії між політичними лідерами і суспільством. Незважаючи на відмінності між окремими концепціями, більшість сучасних дослідників погоджуються з тим, що політичне лідерство формується на перетині індивідуальних характеристик політичного актора та інституційного середовища, у межах якого здійснюється його політична діяльність.

Однією з фундаментальних теорій політичного лідерства залишається концепція М. Вебера, який пов'язував проблему політичного панування з феноменом легітимності влади та виокремлював традиційний, раціонально-легальний і харизматичний типи легітимного панування [1, с. 241]. Особливе значення для дослідження політичного лідерства має харизматичний тип влади, за якого легітимність політичного лідера ґрунтується на суспільній вірі у його виняткові якості та здатність пропонувати ефективні рішення в умовах політичної чи соціальної кризи. У межах веберівського підходу політичний лідер виступає не лише носієм владних повноважень, але й джерелом суспільної мобілізації, здатним формувати нові політичні орієнтири та забезпечувати підтримку масштабних суспільних трансформацій.

Подальший розвиток теорії політичного лідерства був пов'язаний із поступовим відходом від виключно персоналістського розуміння політичного впливу. У другій половині ХХ століття дослідники дедалі більше уваги почали приділяти взаємодії між політичними лідерами та політичними інститутами. Так, Ж. Блондель розглядав політичне лідерство як універсальний механізм функціонування політичних систем та наголошував на тому, що політичний лідер виконує роль інтегратора суспільних інтересів, забезпечуючи координацію діяльності державних інститутів та політичних

акторів. На думку дослідника, політичне лідерство не може бути пояснене виключно через особисті якості політичного діяча, оскільки його ефективність значною мірою залежить від політичного контексту та характеру інституційного середовища [2, с. 17].

Суттєвий внесок у розвиток сучасних уявлень про політичне лідерство здійснив Дж. Бернс, який запропонував концепцію трансформаційного лідерства. Відповідно до його підходу, політичний лідер не лише реагує на суспільні запити, але й здатний трансформувати політичні цінності та формувати нові суспільні орієнтири [3]. У такому випадку лідерство розглядається як процес взаємного впливу між лідером і суспільством, результатом якого стають якісні зміни в політичній системі та суспільній свідомості.

Важливе місце в сучасних дослідженнях займають інституціональні підходи до аналізу політичного лідерства. Представники нового інституціоналізму виходять із того, що діяльність політичних акторів відбувається в межах формальних та неформальних правил політичної взаємодії. Д. Норт визначає інститути як «правила гри» в суспільстві, які структурують політичну поведінку та визначають можливості й обмеження для політичних акторів [4, с. 3]. У цьому контексті політичне лідерство виступає не лише результатом особистих якостей політичного діяча, але й продуктом конкретного інституційного середовища. Саме тому рівень розвитку політичних інститутів значною мірою визначає характер функціонування політичного лідерства та його вплив на демократичні процеси.

У сучасних демократіях дедалі більшого значення набуває проблема співвідношення між персональним політичним впливом та інституційною стійкістю політичної системи. Р. Даль підкреслював, що стабільність демократичних режимів залежить не від діяльності окремих політичних лідерів, а від існування ефективних механізмів політичної участі та конкуренції [5, с. 16]. Саме інститути забезпечують довготривалу стійкість демократичної системи незалежно від зміни політичних еліт. Водночас діяльність політичних лідерів може як сприяти зміцненню демократичних інститутів, так і створювати ризики їхньої ерозії.

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із процесами персоналізації політики. На думку І. Макалістера, розвиток масових комунікацій та трансформація партійних систем сприяли посиленню ролі політичних лідерів у політичному процесі [6, с. 571]. У сучасних демократіях виборці дедалі частіше оцінюють політичних акторів через призму особистих характеристик лідерів, а не програмних засад політичних партій. Подібна тенденція призводить до того, що політична конкуренція концентрується навколо окремих політичних фігур, а політичні партії поступово перетворюються на інструменти підтримки персонального політичного впливу.

Т. Погунтке та П. Вебб, аналізуючи процеси президенталізації політики, зазначають, що навіть у парламентських демократіях роль політичних лідерів поступово зростає, а механізми політичного представництва дедалі більше орієнтуються на персоніфіковані форми політичної конкуренції [7, с. 1]. Це зумовлює необхідність аналізу політичного лідерства не лише як індивідуального феномена, але й як складової ширших процесів трансформації сучасних демократичних політичних систем.

У цьому контексті особливий науковий інтерес становить український випадок, де процеси інституціоналізації політичної влади відбувалися одночасно зі становленням нової політичної еліти та формуванням демократичних механізмів політичної конкуренції. Саме ця обставина зумовила специфічне поєднання інституційного розвитку та персоналізації політики, що стало однією з визначальних характеристик політичного процесу в незалежній Україні.

Формування політичного лідерства в Україні після проголошення незалежності відбувалося в умовах масштабної трансформації політичної системи, яка охоплювала одночасно процеси державотворення, демократизації та формування нової політичної еліти. На відміну від усталених демократій Західної Європи, де політичні інститути формувалися протягом тривалого історичного періоду, українська держава була змушена одночасно створювати ефективні механізми державного управління, забезпечувати політичну стабільність та формувати демократичні процедури політичної конкуренції. За таких умов роль політичного лідерства об'єктивно зростала, оскільки саме політичні лідери ставали ключовими суб'єктами вироблення стратегічних рішень та легітимації нової політичної системи.

Особливістю українського політичного розвитку стало те, що процеси інституціоналізації влади від самого початку супроводжувалися високим рівнем персоналізації політичного процесу. Як зазначає І. Кресіна, становлення української політичної еліти відбувалося в умовах поєднання елементів радянської політичної спадщини та нових демократичних практик, що суттєво вплинуло на характер функціонування політичної влади [8]. У результаті політична конкуренція нерідко концентрувалася навколо окремих політичних діячів, а не навколо стабільних інституційних структур чи програмно-ідеологічних платформ.

На початковому етапі незалежності особливого значення набув інститут президентства. Президент виступав не лише формальним главою держави, але й центральним елементом політичної системи, що забезпечував координацію діяльності основних політичних інститутів та виконував функцію арбітра між різними політичними групами. Умови політичної та економічної нестабільності початку 1990-х років сприяли суспільному

запиту на сильне політичне керівництво, здатне забезпечити стабільність державного управління та реалізацію необхідних реформ.

Подальший розвиток української політичної системи супроводжувався поступовим зміцненням інститутів державної влади, однак процеси інституціоналізації не завжди випереджали персоналізацію політичного процесу. Значна частина політичних партій формувалася навколо окремих політичних лідерів, а їхня електоральна підтримка часто залежала від рівня особистої популярності керівників. Подібна тенденція відповідала загальним закономірностям розвитку посткомуністичних політичних систем, де інститути представницької демократії тривалий час залишалися менш впливовими порівняно з персональними механізмами політичного впливу [12].

Одним із найбільш показових проявів взаємодії політичного лідерства та демократичних трансформацій стали події Помаранчевої революції 2004 року. Політична криза, пов'язана з президентськими виборами, продемонструвала зростання ролі громадянського суспільства та водночас актуалізувала значення політичного лідерства як механізму суспільної мобілізації. Масові протести стали результатом не лише незгоди громадян із перебігом виборчого процесу, але й наслідком формування суспільного запиту на нову модель політичного розвитку держави.

У цьому контексті політичне лідерство Віктора Ющенка значною мірою відповідало характеристикам харизматичного типу легітимності, описаного М. Вебером. Значна частина його суспільної підтримки ґрунтувалася на сприйнятті його як символу демократичних змін, європейської інтеграції та подолання авторитарних практик політичного управління. Водночас важливу роль у мобілізаційних процесах відіграла і Юлія Тимошенко, яка виступала одним із найбільш упізнаваних політичних лідерів протестного руху. Саме поєднання харизматичного лідерства та активності громадянського суспільства стало одним із ключових чинників успіху Помаранчевої революції.

Разом із тим подальший розвиток політичних подій продемонстрував обмеженість моделей політичного лідерства, що надмірно залежать від персонального чинника. Незважаючи на високий рівень суспільної підтримки нової політичної еліти, конфлікти між провідними політичними акторами негативно вплинули на ефективність державного управління та уповільнили реалізацію системних реформ. У цьому контексті український досвід підтверджує висновок Р. Даля про те, що довготривала стабільність демократичної системи залежить не лише від популярності окремих політичних лідерів, але й від ефективності політичних інститутів та здатності забезпечувати сталі механізми політичної конкуренції [5].

Подальший етап трансформації політичного лідерства був пов'язаний із подіями Революції Гідності 2013-2014 років. На відміну від Помаранчевої революції, де провідну роль відігравали конкретні політичні лідери, Євромайдан продемонстрував значно вищий рівень горизонтальної самоорганізації суспільства. Це свідчило про поступове зміцнення громадянського суспільства та зростання ролі колективних форм політичної участі в демократичному процесі. Водночас навіть за таких умов політичне лідерство продовжувало відігравати важливу роль у формуванні політичного порядку денного та забезпеченні трансформації суспільних вимог у конкретні політичні рішення.

Події Революції Гідності стали важливим рубежем у трансформації політичного лідерства в Україні. Вони не лише спричинили зміну політичної еліти, але й суттєво вплинули на характер взаємодії між владою та суспільством. Одним із ключових наслідків революції стало посилення суспільного контролю над діяльністю політичних інститутів та зростання ролі громадянського суспільства у процесах формування політичного порядку денного. У таких умовах політичне лідерство дедалі більше почало асоціюватися не лише зі здатністю ухвалювати політичні рішення, але й із готовністю забезпечувати відкритість влади та підтримувати постійний діалог із суспільством.

Водночас події 2014 року актуалізували новий вимір політичного лідерства, пов'язаний із забезпеченням національної безпеки та захистом державного суверенітету. Анексія Криму та початок бойових дій на сході України суттєво змінили умови функціонування політичної системи. У цей період політичні лідери були змушені поєднувати завдання проведення внутрішніх реформ із необхідністю забезпечення обороноздатності держави та формування міжнародної коаліції підтримки України. Як зазначає А. Вілсон, російсько-український конфлікт став одним із найсерйозніших викликів для української державності з моменту здобуття незалежності та вимагав принципово нових підходів до політичного управління [11].

У цих умовах політичне лідерство дедалі більше набувало рис кризового лідерства, основною функцією якого є забезпечення ефективного реагування на зовнішні та внутрішні виклики. Відповідно до сучасних підходів до дослідження кризового управління, ефективний політичний лідер повинен не лише ухвалювати стратегічні рішення, але й забезпечувати суспільну довіру до державних інститутів, підтримувати суспільну мобілізацію та координувати взаємодію між різними суб'єктами політичного процесу. Саме ці характеристики поступово почали визначати суспільні очікування щодо політичного лідерства в Україні після 2014 року.

Суттєвий вплив на трансформацію політичного лідерства справили також процеси медіатизації політики та стрімкий розвиток цифрових

комунікацій. На думку І. Макалістера, сучасні медіа не лише транслюють політичну інформацію, але й безпосередньо впливають на механізми політичної конкуренції, посилюючи персоналізацію політичного процесу [6, р. 571-588]. У таких умовах політичні лідери отримують можливість безпосередньо взаємодіяти з громадянами, обходячи традиційні інституційні канали політичної комунікації. Це сприяє посиленню ролі особистого іміджу політичного лідера та підвищує значення комуникативних стратегій у сучасній політиці.

Найбільш виразним прикладом впливу медіатизації на політичне лідерство в Україні стали президентські вибори 2019 року. Перемога Володимира Зеленського засвідчила трансформацію традиційних механізмів політичної конкуренції та зростання ролі нових комунікаційних технологій у процесах формування суспільної підтримки. Політична кампанія Зеленського значною мірою будувалася на використанні соціальних мереж, цифрових платформ та безпосередньої комунікації з виборцями, що дозволило сформувати альтернативну модель політичного представництва, менш залежну від традиційних партійних структур.

Феномен політичного успіху Володимира Зеленського можна розглядати крізь призму процесів персоналізації політики, які досліджували Т. Погунтке та П. Вебб. На думку цих авторів, сучасні демократичні системи характеризуються поступовим зміщенням політичної конкуренції від партій до політичних лідерів, які стають основними носіями політичної відповідальності та суспільних очікувань [7, с. 12]. Український досвід значною мірою підтверджує цю тенденцію, оскільки електоральна підтримка часто формується навколо конкретних політичних персоналій, а не навколо довгострокових партійних ідеологій.

Разом із тим подальший розвиток політичної ситуації продемонстрував, що персоналізація політики має суперечливий характер. З одного боку, вона здатна підвищувати рівень політичної мобілізації та спрощувати комунікацію між владою і суспільством. З іншого боку, надмірна концентрація політичної уваги навколо окремих політичних діячів може створювати ризики для інституційної стійкості демократичної системи. Як підкреслюють С. Левицький та Д. Зіблатт, довготривала стабільність демократії залежить насамперед від здатності політичних інститутів функціонувати незалежно від персонального складу політичної еліти [13].

Новий етап розвитку політичного лідерства в Україні розпочався після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року. Умови широкомасштабної війни радикально змінили характер політичного управління та суттєво підвищили значення індивідуального політичного впливу. Політичне лідерство в умовах війни поєднує елементи стратегічного управління, кризового менеджменту, міжнародної

дипломатії та суспільної мобілізації. Від ефективності діяльності політичного керівництва залежить не лише функціонування державних інститутів, але й здатність суспільства підтримувати високий рівень стійкості в умовах тривалого воєнного протистояння.

Особливістю сучасного українського політичного лідерства стало поєднання внутрішньополітичної діяльності із масштабною міжнародною комунікацією. Українські політичні лідери активно використовують міжнародні дипломатичні майданчики, засоби масової інформації та цифрові платформи для формування міжнародної підтримки України. У результаті політичне лідерство дедалі більше виходить за межі внутрішньої політики та перетворюється на важливий інструмент міжнародного позиціонування держави.

Водночас війна актуалізує проблему співвідношення між ефективністю політичного керівництва та збереженням демократичних механізмів контролю над владою. Необхідність оперативного ухвалення рішень та концентрації управлінських ресурсів об'єктивно посилює роль виконавчої влади. Саме тому одним із ключових викликів сучасного етапу розвитку політичного лідерства в Україні залишається забезпечення балансу між вимогами воєнного часу та необхідністю збереження демократичних принципів функціонування політичної системи.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що політичне лідерство є одним із ключових чинників функціонування та трансформації політичної системи України. Аналіз основних теоретичних підходів до вивчення політичного лідерства засвідчив, що сучасна політична наука поступово відходить від вузького розуміння лідерства як сукупності індивідуальних характеристик політичного діяча та дедалі більше акцентує увагу на взаємодії між політичними лідерами, інституційним середовищем і суспільством. У цьому контексті політичне лідерство доцільно розглядати як комплексний феномен, що формується під впливом як особистісних якостей політичних акторів, так і особливостей функціонування політичних інститутів.

Дослідження показало, що розвиток політичного лідерства в незалежній Україні відбувався в умовах одночасного становлення державних інститутів, демократичної трансформації та формування нової політичної еліти. Особливістю українського політичного процесу стало поєднання інституціоналізації влади із високим рівнем персоналізації політики. Упродовж усього періоду незалежності політична конкуренція значною мірою концентрувалася навколо окремих політичних лідерів, що було зумовлено як історичними особливостями пострадянського розвитку, так і

відносною слабкістю партійної системи та недостатнім рівнем інституційної зрілості демократичних механізмів.

Встановлено, що ключові етапи політичного розвитку України супроводжувалися трансформацією моделей політичного лідерства. У період становлення державності політичне лідерство виконувало насамперед функцію забезпечення політичної стабільності та легітимації нових інститутів влади. Події Помаранчевої революції та Революції Гідності засвідчили зростання ролі громадянського суспільства та продемонстрували, що ефективність політичного лідерства дедалі більше залежить від його здатності взаємодіяти із суспільством і відповідати на суспільний запит щодо демократичних перетворень. Водночас зазначені події підтвердили, що харизматичне лідерство може виступати важливим чинником суспільної мобілізації, однак не здатне повністю компенсувати недоліки інституційного розвитку політичної системи.

Окрему роль у трансформації політичного лідерства відіграли процеси медіатизації політики та розвитку цифрових комунікацій. Сучасні інформаційні технології суттєво змінили механізми політичного представництва, посилили персоналізацію політичної конкуренції та сприяли формуванню нових моделей взаємодії між політичними лідерами та громадянами. У результаті політичний лідер дедалі частіше виступає не лише суб'єктом прийняття політичних рішень, але й центральною фігурою політичної комунікації, навколо якої формується суспільне сприйняття політичних процесів.

Особливого значення проблема політичного лідерства набула в умовах російсько-української війни. Повномасштабна агресія Російської Федерації спричинила формування нової моделі політичного лідерства, що поєднує елементи стратегічного управління, кризового менеджменту, міжнародної дипломатії та суспільної мобілізації. За таких умов ефективність політичного лідерства безпосередньо впливає на стійкість держави, рівень суспільної консолідації та здатність політичної системи реагувати на безпекові виклики. Водночас навіть за умов воєнного стану зберігає актуальність необхідність підтримання балансу між ефективністю політичного управління та дотриманням демократичних принципів функціонування влади.

Таким чином, *результати дослідження* дають підстави стверджувати, що сучасне політичне лідерство в Україні формується у складній взаємодії між процесами персоналізації політики та інституційного розвитку демократії. Персональний вплив політичних лідерів продовжує відігравати важливу роль у функціонуванні політичної системи, однак довгострокова стійкість демократії визначається насамперед рівнем розвитку політичних інститутів, ефективністю механізмів політичної підзвітності та здатністю громадянського суспільства здійснювати контроль над владою.

Саме тому подальший розвиток української демократії потребує не лише ефективного політичного лідерства, але й зміцнення інституційних засад політичного процесу, які забезпечуватимуть стабільність демократичного розвитку незалежно від персонального складу політичної еліти.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення трансформації політичного лідерства в умовах воєнного часу, аналіз впливу цифрових комунікацій на механізми політичного представництва, а також дослідження співвідношення між процесами персоналізації політики та інституційною стійкістю демократичних режимів у сучасних державах.

Список посилань:

1. Weber M. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley: University of California Press, 1978. 1469 p.
2. Blondel J. *Political Leadership: Towards a General Analysis*. London: Sage Publications, 1987. 234 p.
3. Burns J. M. *Leadership*. New York: Harper & Row, 1978. 530 p.
4. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 152 p.
5. Dahl R. A. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press, 1971. 257 p.
6. McAllister I. *The Personalization of Politics*. In: Dalton R. J., Klingemann H.-D. (eds.). *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, 2007. P. 571-588.
7. Poguntke T., Webb P. *The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 384 p.
8. Кресіна І. О. *Політична еліта України: теорія і сучасність*. Київ: Логос, 2018. 320 с.
9. Михальченко М. І. *Політична система України: що ми знаємо про неї*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2011. 328 с.
10. Пахарєв А. Д. *Політичне лідерство і лідери*. Київ: Знання України, 2001. 270 с.
11. Wilson A. *Ukraine Crisis: What It Means for the West*. New Haven: Yale University Press, 2014. 232 p.
12. Kuzio T. *Ukraine: Democratization, Corruption and the New Russian Imperialism*. Santa Barbara: Praeger, 2015. 610 p.
13. Levitsky S., Ziblatt D. *How Democracies Die*. New York: Crown Publishing Group, 2018. 320 p.

14. Mounk Y. *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*. Cambridge: Harvard University Press, 2018. 400 p.
15. Way L. A. *Pluralism by Default: Weak Autocrats and the Rise of Competitive Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2015. 320 p.
16. Merkel W. *Embedded and Defective Democracies*. *Democratization*. 2004. Vol. 11. No. 5. P. 33-58.
17. Tucker R. C. *Politics as Leadership*. Columbia: University of Missouri Press, 1995. 192 p.
18. Nye J. S. *The Powers to Lead*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 226 p.
19. March J. G., Olsen J. P. *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. New York: Free Press, 1989. 256 p.
20. Якубін О. В. Політичне лідерство в умовах демократичних трансформацій сучасної України. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 45-52.

References

1. Weber, M. (1978). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley: University of California Press.
2. Blondel, J. (1987). *Political Leadership: Towards a General Analysis*. London: Sage Publications.
3. Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
4. North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
6. McAllister, I. (2007). *The Personalization of Politics*. In R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Behavior* (pp. 571-588). Oxford: Oxford University Press.
7. Poguntke, T., & Webb, P. (2005). *The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
8. Kresina, I. O. (2018). *Politychna elita Ukrainy: teoriia i suchasnist [Political Elite of Ukraine: Theory and Modernity]*. Kyiv: Logos.
9. Mykhalchenko, M. I. (2011). *Politychna systema Ukrainy: shcho my znaiemo pro nei [Political System of Ukraine: What We Know About*

- It]. Kyiv: Institute of Political and Ethnonational Studies of NAS of Ukraine.
10. Pakhariev, A. D. (2001). *Politychne liderstvo i lidery* [Political Leadership and Leaders]. Kyiv: Znannia Ukrainy.
  11. Wilson, A. (2014). *Ukraine Crisis: What It Means for the West*. New Haven: Yale University Press.
  12. Kuzio, T. (2015). *Ukraine: Democratization, Corruption and the New Russian Imperialism*. Santa Barbara: Praeger.
  13. Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. New York: Crown Publishing Group.
  14. Mounk, Y. (2018). *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*. Cambridge: Harvard University Press.
  15. Way, L. A. (2015). *Pluralism by Default: Weak Autocrats and the Rise of Competitive Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
  16. Merkel, W. (2004). Embedded and Defective Democracies. *Democratization*, 11(5), 33-58.
  17. Tucker, R. C. (1995). *Politics as Leadership*. Columbia: University of Missouri Press.
  18. Nye, J. S. (2008). *The Powers to Lead*. Oxford: Oxford University Press.
  19. March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. New York: Free Press.
  20. Yakubin, O. V. (2020). Political Leadership under Democratic Transformations in Contemporary Ukraine. *Political Life*, 2, 45-52.

Dmytro Parkhomenko

Student of the faculty of philosophy Department of Political Science

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0004-3451-1519>

e-mail: dmitrijparkhomenko21@knu.ua

Ganna Malkina

Doctor of political sciences, professor, professor of political science department

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-2307-4702>

e-mail: g.m.malkina@knu.ua

**POLITICAL LEADERSHIP IN UKRAINE: BETWEEN THE
PERSONALIZATION OF POWER AND THE INSTITUTIONAL
RESILIENCE OF DEMOCRACY**

Abstract

The article examines the phenomenon of political leadership in Ukraine through the prism of the interaction of individual influence of political actors and institutional mechanisms of the functioning of a democratic political system. Based on classical and modern theoretical approaches to the study of political leadership, the need for a comprehensive analysis of leadership as a phenomenon that is simultaneously formed under the influence of personal characteristics of political figures, institutional constraints and the socio-political environment is substantiated.

It is shown that the development of political leadership in independent Ukraine took place in the context of the transformation of the post-Soviet political system, the formation of democratic institutions and the formation of a new political elite. It is established that a feature of the Ukrainian political process was the combination of institutional development with a high level of personalization of politics, when political competition was largely concentrated around individual political leaders, and not around stable party structures or program platforms.

Special attention is paid to the influence of key political transformations of modern Ukraine on the evolution of political leadership models. The role of political leaders during the Orange Revolution, the Revolution of Dignity, and the Russian-Ukrainian war is analyzed. It is proven that crisis periods contributed to the strengthening of the public demand for personalized political leadership, capable of ensuring the mobilization of society and making strategic decisions in conditions of high uncertainty.

The impact of the processes of mediatization of politics and the development of digital communications on the transformation of mechanisms of political representation is separately considered. It is substantiated that modern communication technologies contribute to the further personalization of the political process, strengthening the role of the political leader as the central subject of political communication.

The conclusion is made that the effectiveness of political leadership in democratic conditions is determined not only by the personal qualities of the political leader, but also by the level of development of political institutions, the ability of civil society, and the ability of the state to maintain a balance between personal political influence and mechanisms of democratic accountability

Keywords: political leadership; personalization of politics; democratic institutions; Ukraine; political communication; democratic resilience.

Надійшла до редакції/ Received: 17.04.2026

Прорецензовано/ Revised: 02.05.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.05.2026